

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2017/48
Karar Sayısı : 2017/129
Karar Tarihi : 26.7.2017
R.G. Tarih-Sayısı : 26.9.2017-30192

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. İstanbul 7. Çocuk Mahkemesi (E. 2017/48)
2. Denizli 6. Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/99)
3. Elmadag Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/102)
4. İskenderun 1. Ağır Ceza Mahkemesi (E. 2017/112)
5. İstanbul 37. Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/116)

İTİRAZLARIN KONUSU: 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının,

B. 284. maddesinin,

C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin,

Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulması ve hükümlerin bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamalarda itiraz konusu kuralları Anayasa'ya aykırı bulan Mahkemeler iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

İtiraz konusu kuralların yer aldığı Kanun'un;

1. 173. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlıdır.”

2. 284. maddesi şöyledir:

“Direnme yasağı

MADDE 284- (1) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

(2) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır.”

3. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri şöyledir:

“(2) Ancak;

a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

...

Temyiz edilemez.”

II. İLK İNCELEME

A. E. 2017/48 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 1.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.

3. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin iptalini talep etmiştir.

4. 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği, bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemeyeceği; (2) numaralı fıkrasında ise itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükme bağlanmıştır.

5. İtiraz konusu kanun hükmü, hem bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı direnilememesi ve bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilememesi esasını öngörmekte, hem de bu esasın istisnalarını düzenlemektedir.

6. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan dava ise ilk derece mahkemesince verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulması ve hükmün bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamaya ilişkindir. Bu itibarla somut olayda, bölge adliye mahkemesi kararına direnilememesi ve herhangi bir kanun yoluna gidilememesi söz konusu olup 284. maddenin (2) numaralı fıkrasının uyuşmazlıkta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu fıkra yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Öte yandan 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, bir davaya bakmakta olan mahkemenin bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda iptali istenen kuralların Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı olduklarının açıklanması gerektiği belirtilmiş; anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli kararında, Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede, başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilirse itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği belirtilmiştir.

9. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...*bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.*" biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 9., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

10. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...*bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.*" bölümüne yönelik başvurunun 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

11. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin;

A. (2) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu fıkra ya yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

C. (1) numaralı fıkrasının kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E. 2017/99 Sayılı Başvuru Yönünden

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 29.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

13. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun’un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

14. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun’un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa’nın 2. maddesine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

15. Buna göre 6216 sayılı Kanun’un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun’un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

16. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

A. “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E. 2017/102 Sayılı Başvuru Yönünden

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 12.4.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

18. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin iptalini talep etmiştir.

19. 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği, bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemeyeceği, (2) numaralı fıkrasında ise itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükmüne bağlanmıştır.

20. İtiraz konusu kanun hükmü, hem bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı direnilememesi ve bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilememesi esasını öngörmekte hem de bu esasın istisnalarını düzenlemektedir.

21. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan dava ise ilk derece mahkemesince verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulması ve hükmün bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamaya ilişkindir. Bu itibarla somut olayda bölge adliye mahkemesi kararına direnilememesi ve herhangi bir kanun yoluna gidilememesi söz konusu olup 284. maddenin (2) numaralı fıkrasının uyuşmazlıkta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu fıkra yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

22. Öte yandan yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 2., 5., 9., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

23. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

24. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin;

A. (2) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkra ya yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

C. (1) numaralı fıkrasının kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ç. E. 2017/112 Sayılı Başvuru Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 4.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

26. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun’un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

27. Yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun’un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa’nın 2., 10. ve 138. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

28. Buna göre 6216 sayılı Kanun’un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun’un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

29. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

A. “...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.” bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

D. E. 2017/116 Sayılı Başvuru Yönünden

30. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

31. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle (KHK) yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrası ile 284. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin iptallerini talep etmiştir.

32. Kanun'un 173. maddesinin 680 sayılı KHK'yla yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan itiraz konusu (6) numaralı fıkrası, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazın reddedilmesi hâlinde Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesinin, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlı olduğunu hükme bağlayan bir usul hükmüdür. Başvuruya konu davada Bölge Adliye Mahkemesi, yargılamaya konu suç isnadı hakkında daha önce kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmesi ve bu karara yapılan itirazın da reddedilmesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yer alan usul hükmü yerine getirilmeden dava açılmış olmasını gerekçe göstererek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Anılan usul hükmünün 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı KHK'yla değiştirilmiş olması ve usul hükümlerinin derhâl uygulanması nedeniyle itiraz konusu kuralın somut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

33. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerinin kural olarak temyiz edilebileceği belirtilmiş; istisnaları ise maddenin (2) numaralı fıkrasında sayılmıştır. (2) numaralı fıkranın itiraz konusu (a) ve (b) bentlerinde, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları ile ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararlarının temyiz edilemeyeceği öngörülmüştür. Anılan bentlerin uygulanabilmesi için öncelikle bölge adliye mahkemesince verilmiş istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın veya ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan, bölge adliye mahkemesince kurulmuş yeni bir hükmün varlığı gerekmektedir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan davada ise bölge adliye mahkemesince verilmiş bozma kararının bulunması karşısında itiraz konusu kuralların somut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

34. Dolayısıyla söz konusu fıkra ve bentler yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

35. Öte yandan yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın

2., 5., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

36. Buna göre de 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

37. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

2. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu bentlere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

38. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "*Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez;...*" bölümünün iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin E. 2017/99 sayılı davanın 29.3.2017 tarihinde, E. 2017/102 sayılı davanın 12.4.2017 tarihinde, E. 2017/112 sayılı davanın 4.5.2017 tarihinde, E. 2017/116 sayılı davanın 31.5.2017 tarihinde aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E. 2017/48 sayılı dava ile birleştirilmesine; esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin E. 2017/48 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

39. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Volkan HAS tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazların Gerekçeleri

40. Başvuru kararlarında özetle Yargıtay kararlarına karşı dahi direnme kararı verebilen ilk derece mahkemelerinin bölge adliye mahkemesinin bozma kararlarına karşı direnme yetkisinin bulunmayışının bir çelişki olduğu, hukuk mantığıyla bağdaşmadığı, adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu, direnme kararı verilememesi nedeniyle ilk derece mahkemelerinin yargılama görev ve yetkisinin ortadan kaldırıldığı, ilk derece mahkemelerinin bölge adliye mahkemelerinin emir ve talimatlarını yerine getiren idari bir büro hâline getirildiği, direnme yasağının varlığı nedeniyle ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemeleri arasında çıkabilecek hukuki ihtilafların bir merci tarafından çözümüne imkân tanınmadığı, bu durumun ise yargılama neticesinde adil ve isabetli bir karara ulaşma olasılığını azalttığı ve bölge adliye mahkemelerinin kararlarının yargısal denetimini imkânsız kıldığı, ilk derece mahkemesi hâkiminin vicdani kanaati doğrultusunda vermiş olduğu kararın bölge adliye mahkemesince bozulması hâlinde bu bozma kararına karşı direnme kararı verilememesi nedeniyle ilk derece mahkemesi hâkiminin vicdani kanaatine aykırı şekilde hüküm kurmak zorunda bırakıldığı, ilk derece mahkemesinin bozma kararı doğrultusunda yeniden yargılama yapıp yine vicdani kanaati doğrultusunda karar vermesi hâlinde ise yargılamanın gereksiz yere uzayacağı ve yargılama giderlerinin artacağı, direnme kararı verilememesi nedeniyle bölge adliye mahkemeleri arasında içtihat birliğinin sağlanamayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca ilgisi nedeniyle kural, Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de incelenmiştir.

42. İtiraz konusu kuralda, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği hükme bağlanmaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (2) numaralı fıkrasında itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğunun belirtilmesi, aynı Kanun'un 286. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerinin temyiz edilebileceğinin hükme bağlanması ve “direnme”nin mâhiyeti gereği kanun yolu yargılaması sonucunda üst mahkemece verilen karar üzerine dosyanın yeniden yargılama yapıp yeni bir karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesi hâlinde mümkün olabileceği gözetildiğinde direnme kararı verilemeyecek kararların bölge adliye mahkemelerinin bozma kararları olduğu anlaşılmaktadır.

43. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

45. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında *"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."* denilerek, yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin, yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir.

46. Anayasa'nın 142. maddesinde *"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."* hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

47. Anayasa'nın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde bu hakka yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. maddelerinin hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Nitekim Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa kurallarından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

48. İtiraz konusu kuralın gerekçesinde bölge adliye mahkemelerinin yalnızca Kanun'da sayılan hukuka kesin aykırılık hâllerinde bozma kararı verebilecek olmaları nedeniyle bu bozma kararlarına karşı ilk derece mahkemelerine direnme yetkisinin tanınmadığı belirtilmiştir. Nitekim, Kanun'un 280. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde 289. maddede sayılan bir hukuka kesin aykırılık hâlinin varlığıyla sınırlı olarak bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verip dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolunmak üzere ilk derece mahkemesine gönderebileceği düzenlenmiştir. İstisnai olan bu hâller dışında esas olan, istinaf başvurusunu haklı bulması durumunda bölge adliye mahkemesinin, ilk derece mahkemesinin hükmünü kaldırarak yeniden bir hüküm kurmasıdır.

49. Kanun'un 289. maddesine göre bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verebileceği ve ilk derece mahkemesinin bu bozma kararlarına direnemeyeceği hukuka kesin aykırılık hâlleri *"Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması"*, *"Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması"*, *"Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması"*, *"Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi"*, *"Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması"*, *"Duruşmalı olarak verilen hükmünde açıklık kuralının ihlâl edilmesi"*, *"Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi"*, *"Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması"* ve *"Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması"* durumlarından ibarettir. Anılan durumlar gözetildiğinde bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verebileceği ve ilk derece

mahkemesinin bu bozma kararıyla bağlı olacağı sınırlı hâllerin davanın esasına ilişkin hususlar olmayıp yargılamaya ilişkin usul kurallarının ağır ve açık ihlallerinden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

50. Direnme yasağı öngören itiraz konusu kuralla bölge adliye mahkemesinin bozma kararına konu olan hukuka kesin aykırılık hâllerinin ilk derece mahkemesince tekrar ele alınması önlenmektedir. Hukuka kesin aykırılık hâllerinin üst mahkeme olan bölge adliye mahkemeleri tarafından değerlendirilmesi sonucu bozma kararı verildiği ve bu hâllerin davanın esasıyla ilgili olmayıp yargılama usulüne ilişkin bulunduğu gözetildiğinde aynı hususun tekrar üst mahkemelerce incelenmesine neden olacak şekilde direnme yetkisinin tanınması, hem davaların uzamasına neden olacak hem de yüksek mahkemelerin iş yükünü artıracaktır. Kişiler arasındaki uyuşmazlıkların daha kısa süre içinde kesin bir şekilde çözümlenmesi, usul ekonomisi bakımından önemli olduğu gibi davanın taraflarını davaların uzaması nedeniyle oluşabilecek mağduriyetlere karşı korumak bakımından da önem taşımaktadır. Bu kapsamda itiraz konusu kuralın adalet duygusunu zedeleyen ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönünün bulunmadığı açıktır.

51. Bu nedenlerle yargılamaların hızlandırılması ve makul sürede neticelenmesine yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına bir aykırılık taşımadığı gibi davaların mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle de uyumludur.

52. Anayasa'nın 9. maddesinde “*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.*” denilmektedir. İtiraz konusu kural, bölge adliye mahkemesinin bozma kararına ilk derece mahkemesinin uyma zorunluluğunu öngörmekte olup gerek bozma kararından önceki ve gerek sonraki evrede yargı yetkisini, davaya bakan bağımsız mahkeme kullanacaktır. Bu nedenle kuralın yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağını belirten Anayasa'nın 9. maddesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

53. Öte yandan Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları ve Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri; ikinci fıkrasında ise hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan mahkemelerin bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

54. Bununla birlikte Anayasa'nın 138. maddesi, kanun yollarına başvurmayı ve bir mahkeme kararının başka bir hâkim veya mahkemece incelenmesini engelleyici bir hüküm koymuş değildir. Bu maddenin öngördüğü bağımsızlığın amacı, herhangi bir işi veya davayı tek bir hâkime veya tek bir mahkemeye gördürüp yalnızca o hâkim veya o mahkemenin kanısına göre hükme bağlatmak olmayıp yargı işlerinin dışarıdan gelecek etkilerden uzak ve yalnız hukuki ölçülere göre değerlendirilip hükme bağlanmasını sağlamaktır. Bu bakımdan verilen kararların veya hükümlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygunluğunu güvence altına almak üzere bir işin veya davanın, başka bir hâkim veya mahkemeye incelettirilmesini ve o hâkim veya mahkemenin kararının ilk hâkim veya mahkeme için bağlayıcı olmasını öngören bir kanun hükmü, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki bağımsızlık ilkesine aykırılık oluşturmaz.

55. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 9., 36., 138., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

56. Kuralın Anayasa'nın 5., 10. ve 37. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. HÜKÜM

4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "*Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez;...*" bölümünün, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili

Engin YILDIRIM

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Esas Sayısı : 2017/48
Karar Sayısı : 2017/129

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ